

Lausunto

3.9.2024

MV/01571/2024

1 (4)

Arkkitehtitoimisto NOAN Oy
Satakunnankatu 14
33100 Tampere

Viite Lausuntopyyntö 13.8.2024

Asia **HELSINKI, Malmin siunauskappelin uudet urut, tarkennettu lausunto**

Arkkitehtitoimisto NOAN Oy on Helsingin seurakuntayhtymän toimesta pyytänyt Museovirastolta lausunnon koskien Malmin hautausmaan siunauskappelin Ison kappelin urkujen uusimista. Lausuntoaineisto käsittää urkufasadin luonnossuunnitelman ja havainnekuvat sekä lyhyen rakennushistoriaselvityksen (Arkkit.t:sto NOAN Oy 2024).

Lausuntopyynnön mukaan Ison kappelin nykyiset urut ovat yhdet Helsingin käytetyimmistä, ja niiden uusimista on suunniteltu kauan. Uudet urut vastaisivat seurakunnan tarpeeseen saada niin soinnillisesti, teknisesti kuin visuaalisesti korkeatasoinen soitin.

Malmin hautausmaan siunauskappeli rakennettiin arkkitehti Selim A. Lindqvistin 1921 valmistuneen suunnitelman perusteella pääosin valmiiksi 1921-1922, ja ympäristöön liittyvien töiden valmistuttua se vihittiin käyttöön 9.12.1923. Keskikupolin hallitseman ristivartisen, tiilipintaisen, betoniholvatun kappelirakennuksen Iso kappeli käsitti eteläisen, läntisen ja itäisen ristivarren, ja sinne mahtui 400 henkeä. Pohjoiseen sijoitettiin vainajainsäilytystilat ja niihin liittyvä pieni kappeli. Rakennusta muutettiin ja laajennettiin 1950-luvun alussa. Tällöin Ison kappelin länsi- ja itäsiivet erotettiin erillisiksi pieniksi kappelisaleiksi. Rakennusta on sittemmin edelleen laajennettu mm. krematorioilla, mutta rakennuksen ulkomuodossa sekä erityisesti eteläsiiven Isossa kappelissa on myös pyritty vaalimaan alkuperäistä arkkitehtuuria. Isoon kappeliin mahtuu nykyisin 90 henkeä.

Isossa kappelissa on alusta lähtien ollut arkkitehtuuriin olennaisesti kuuluva urkuparvi eteläisen sisäänkäynnin yläpuolella. Kun kirkko vihittiin käyttöön, soittimena oli urkuharmoni. Kappelin alkuperäisinä urkuina on pidetty Kangasalan urkutehtaan 1926 rakentamia, 7-sointisia, pneumaattisia urkuja, jotka myytiin 1959 Tampereen musiikkiopistolle. Alkuperäisten urkujen urkufasadista Malmin Ison kappelin urkuparvella ei ole löytynyt valokuvaa tai piirustuksia.

Nykyiset, vuonna 1959 rakennetut ovat saksalaisen Gebr. Jemlichin valmistamat mekaaniset urut, jotka lakattuine, suoralinjaisine urkufasadeineen edustavat tyyllisesti, soinnillisesti ja teknisesti rakennusajankohtaansa. Sama valmistaja teki samoihin aikoihin urut myös Helsingin Tapanilan kirkkoon, ja teki urkuja myös

muualla Suomessa.

Kappelisalin suuntaan urkuparvi on pääosin säilynyt alkuperäisenä, toki urkufasadi erottuu selvästi uudempana. Urkulehterin kaide on kappelin sisäseinien tavoin tiilipintainen (poltetusta tiilestä muurattu), ja siitä nousevat muuratut valaisinpilarit kuutioimaisine valkoisine lyhtyineen. Urkuparven kaiteessa keskellä salin puolella alun perin olleen reliefin paikalla on nykyisin kello. Parvella porrasaukkoa reunustava puinen kaide urkujen länsipuolella on vanha, mutta vastaava kaiderakenne urkujen itäisivulla on myöhemmin lisätty, lähinnä kaluste, joka rajaa uruille varattua aluetta soittajien ja laulajien tilasta.

Länsi- ja itäsiipien pienemmissä kappelisaleissa on pienet urut vuodelta 2010.

Suojelu

Rakennus on vuonna 1894 käyttöön otetulla hautausmaalla sijaitseva kirkollinen rakennus, johon suunnitelluista olennaisista muutoksista Museovirasto antaa lausunnon.

Malmin siunauskappeli on mm. betonirakenteiden ja arkkitehtuurin yhdistämisessä edelläkävijänä arvostetun arkkitehti S. A. Lindqvistin merkittävä työ. Sen rakennustaiteelliset ja rakennustekniset arvot on tunnustettu jo varhain. Rakennus on suojeltu asemakaavassa (nro 9085) vuonna 1987.

Suunnitelma

Uusia urkuja on suunniteltu siten, että urkuparven kantavia rakenteita ei jouduttaisi vahvistamaan. Olevissa rakenteissa ei tähän mennessä tehtyjen tarkastelujen perusteella ole havaittu vaurioita. Mahdolliset vahvistus- tai korjaustarpeet selviävät kuitenkin vasta suunnittelun edetessä. Lähtökohtana on olevien rakenteiden säilyttäminen, ja toimenpiteiden toteuttaminen huomaamattomasti parven yläpinnan puolelta.

Uusi urkufasadi eroaa nykyisestä vähemmän suoraviivaisen muotoilun sekä pintakäsittelyn ja värien käytön osalta. Urkufasadi olisi selkeästi kolmijakoinen. Nykyistä ahtauden vaikutelmaa vähennettäisiin, kun urkufasadin ja yläpuolisen kattoholvin väliin jäisi hieman nykyistä enemmän tilaa.

Nykyisten urkujen poistamisen yhteydessä myös parvelle myöhemmin lisätty kalustemainen kaidetäydennys poistettaisiin, vanhan kaiteen jäädessä paikoilleen. Ennen uusien urkujen rakentamista urkuparven yläpuolinen kattoholvi huoltomaalataan, sen vaalean värin sävyä mahdollisuuksien mukaan tarkistaen. Parven eri-ikäisissä valaisimissa ja valaistuksen värilämpötiloissa on vaihtelua, ja tässä yhteydessä on huomioitu myös valaistuksen kunnostaminen ja toteuttaminen alkuperäistä arkkitehtuuria kunnioittaen.

Nykyisten urkujen jatkokäyttömahdollisuuksia muualla on tutkittu, mutta lähinnä yksittäisten osien uusiokäyttö voi olla mahdollista

Museoviraston kanta

Rakennussuojelun näkökulmasta suunnitelman toteuttamiselle ei ole estettä. Urkufasadin alustava suunnitelma tukee tavoitetta vaalia alkuperäiselle arkkitehtuurille ominaisia piirteitä kappelissa.

Rakennustaiteellisesti ja -tekniisesti arvokkaan, akustisestikin toimivan kappelin urkujen on perusteltua vastata kappelin käytön vaatimuksia.

Museovirasto tulee pitää myös jatkosuunnittelussa ajan tasalla, ja valmis suunnitelma tulee vielä hyväksyttävä Museovirastolla.

Suunnitelmat on hyväksyttävä Museovirastolla ennen toteutukseen ryhtymistä. Museoviraston hyväksyntä annetaan lausuntona.

Museoviraston käsityksen mukaan urkujen uusiminen on kirkkolain tarkoittama olennainen muutos, mutta Kirkkohallituksen lupaa toimenpiteelle ei tarvita, koska kappeli ei ole kirkkolain nojalla suojeltu rakennus.

Urkuparven kantaviin rakenteisiin mahdollisesti kohdistuvista toimenpiteistä ja niiden mahdollisista luvista tulee tilaajan ja suunnittelijan olla yhteydessä rakennusvalvontaviranomaiseen.

Yli-intendentti

Johanna Björkman

Erikoisasiantuntija

Maarit Mannila

Jakelu Arkkitehtitoimisto NOAN Oy

Tiedoksi Helsingin seurakuntayhtymä/kiinteistöassistentti Antti Viljanen
Kirkkohallitus

Asiakirjan sähköinen allekirjoitus
Elektronisk underskrift av document
Electronic signature of a document

Asia / Sak / Case

MV/01571/2024

HELSINKI, Malmin siunauskappelin uudet urut

Asiakirja / Dokument / Document

MV/01571/2024-3

HELSINKI, Malmin siunauskappelin uudet urut, tarkennettu lausunto